

ERITYISOPETUKSEN NÄKÖKULMAN SISÄLTÄVÄ OPPILAANTUNTEMUKSEN TEHTÄVÄ PERUSHARJOITTELUSSA KAJAANIN NORMAALIKOULUSSA

- tehtävä kuuluu toisen vuoden opiskelijoiden perusharjoittelujaksoon

opiskelijainfo

- suunnitteluviikolla harjoittelun alussa pidettävän opiskelijainfon yhteydessä erityisopettaja perehdyttää opiskelijat po. tehtävään, sen tavoitteisiin ja suoritustapaan ja antaa tarvittavat kirjalliset materiaalit (tehtäväkuvauksen ja havaintolomakkeen, liite 1)
- infossa opiskelijoille korostetaan itsenäisen havainnoinnin ja työskentelyn merkitystä, luokanlehtorilta ei saa kysyä oppilaasta, vain havaintolomakkeen minäkuvaerittely on annettu ajattelun avuksi
- erityisopettajat ovat ainoat, joilta saa tarvittaessa kysyä apua
- tämä on tärkeää siksi, että opiskelijat saisivat omakohtaisen kokemuksen kuinka selvittää ja jäsentää havainnointitehtävän mahdollisesti aiheuttaman kaaoksen

observoinnin eteneminen

- harjoittelun ensimmäisellä viikolla opiskelija valitsee kohdeoppilaansa
- harjoittelun edetessä tutustuu häneen ja tekee havaintoja eri tilanteissa ja ympäristöissä
- harjoittelun loppupuolella opiskelija kirjoittaa jokaisesta oppilaan minäkuvaulottuvuudesta lyhyen yhteenvedon havaintolomakkeeseen
- ei ole tarkoitus, että minäkuvaerittelyn jokaiseen kohtaan löydetään vastaus, vaan sieltä opiskelija poimii itselleen tarkoituksenmukaisimmat asiat ja pyrkii saamaan niihin valaistusta
- yhteenveto tuodaan tehtävän purkuseminaariin

yleistä seminaarista

- ns. purkuseminaarit pidetään harjoittelun kahdella viimeisellä viikolla
- tämä siksi, että opiskelijoilla olisi mahdollisimman paljon aikaa havaintojen tekoon ja perehtyä valitsemaansa oppilaaseen
- seminaarin kesto on 135 minuuttia eikä työskentelyn luonteesta johtuen taukoja ole, koko työskentely tapahtuu samassa fyysisessä tilassa
- opiskelija osallistuu yhteen purkuseminaariin
- työtapana käytetään luovia ryhmätyömenetelmiä
- ryhmäkoko vaihtelee 8 – 12 opiskelijaan
- perusharjoitteluun osallistuvista opiskelijoista muodostuu 5-6 ryhmää

seminaarin kulku

- seminaari alkaa aina *työskentelyn perusteiden esittelyllä*
 - ensimmäiseksi todetaan läsnäolijat
 - palautetaan mieliin seminaarin kokonaiskesto ja annetaan lyhyesti tietoa menetelmästä ja ohjaajan perehtyneisyydestä käyttäen menetelmää
 - ohjaaja kertoo työtapaan liittyvät eettiset ohjeet ja opettajien salassapitovelvollisuuteen liittyvät asiat

varsinainen työskentely alkaa

virittäminen

- virittäytyminen toimintaan alkaa siten, että opiskelija lukee itselleen oman yhteenvetonsa ja valitsee jokaisesta minäkuvalohkosta yhden keskeisenä pitämänsä piirteen, näin ajatukset alkavat suuntautua valittuun oppilaaseen
- virittäytyminen jatkuu ns. lämmittelyvaiheella
 - opiskelijat kävelevät tilassa omilla ajatuksillaan kuunnellen ohjaajan puhetta ja mielikuvissaan tehden sen, mitä ohjaaja pyytää (esim. siirtyminen ajassa taaksepäin tiettyyn hetkeen omassa elämässä)
 - lämmittelyn tarkoituksena on virittää ohjattavat roolinvaihtoon

roolinvaihto

- lämmittelyn lopussa ohjaaja ohjaa opiskelijoita siirtymään valitsemansa oppilaan rooliin
- oppilaan rooliin menemisen tarkoituksena on, että alkavan roolityöskentelyn aikana opiskelija saisi jonkinlaisen aavistuksen oppilaan olotilasta, tunteista ja tuntemuksista niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin ja palautetta opettajana toimimisestaan
- roolinvaihdon viimeisessä vaiheessa ohjaaja pyytää opiskelijaa (joka on enemmän tai vähemmän oppilaan roolissa) ottamaan tilasta oppilasta kuvaavan esineen mukaansa, tämä on ohjaajalle myös merkki, että opiskelija on oppilaansa roolissa
- kun esineet on valittu ohjaaja pyytää ”oppilaita” etsimään tilasta itselleen sopivan paikan ja asettumaan sinne oppilaalle luonteenomaiseen asentoon
- lämmittely- ja roolinvaihtovaihe päättyy

toiminta roolissa

- nyt "oppilaat" ovat hajallaan eri puolilla seminaaritilaa
- ohjaaja käy vuorotellen kunkin "oppilaan" luona kysymässä kuka hän on, tyttö vai poika ja kuinka vanha hän on, näin "oppilasryhmä" alkaa tutustua toisiinsa ja ohjaaja alkaa hahmottaa läsnä olevat "lapset"
- tämän jälkeen ohjaaja komentaa "oppilaat" välitunnille (muutaman minuutin mittainen) ja kehottaa "lapsia" toimimaan roolinsa mukaisesti
- jonkin ajan kuluttua ohjaaja keskeyttää välituntitoiminnan ja pyytää "oppilaita" muodostamaan 3-4 hengen ryhmiä tehtävänä vuorotellen kertoa toisille "lapsille" omasta opiskelijaopettajastaan
- kun "lapset" ovat ryhmissään saaneet kertomisena loppuun, jaetaan kuvaukset opiskelijaopettajista kaikille "lapsille" siten, että joku muu "lapsi" kuin kertoja itse kertoo millaisen kuvauksen tältä kuuli
- näin autetaan "lapsia" ja ohjaajaa muistamaan keitä ja millaisia "lapsia" läsnä on, syvennetään "lasten" yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, saadaan uutta tietoa "lapsiryhmään" ja suuntaudutaan uuteen työvaiheeseen roolissa
- ohjaaja suuntaa "lapset" uudelleen välitunnille
- "lapset" touhuavat tuokion välitunnillaan, ohjaaja pysäyttää välituntitilanteen ja pyytää "lapset" lattialla olevan maalarinteippirastin ympärille
- ohjaaja kertoo, että rastin kohdalla seisoo hänet valinnut opiskelijaopettaja ja että kunkin "lapsen" tehtävänä on ottaa "lapsen" kannalta ajateltuna sopiva etäisyys rastiin (opiskelijaopettajaan) ja miettiä myös sopiva kehon asento ja ilme
- kun kukin "lapsi" on löytänyt sijaintinsa ja asentonsa, ohjaaja kertoo, että aikoo haastatella jokaista "oppilasta" ja pyytää "lasta" painamaan sijaintinsa ja asennon/ilmeen mieleensä menemään istumaan mielipaikalleen ja sieltä seuraamaan tapahtumia ja odottamaan vuoroaan
- ohjaaja aloittaa haastattelut, joiden tarkoituksena on tutkia "lapsen" ja opiskelijaopettajan suhdetta ja auttaa opiskelijaa tunnistamaan toimintatapaansa ja samalla oppilaanroolista käsin oivaltaa oppilaan tuntemuksia, myös välimatka, asento ja ilme kertovat siitä kehonkielellä
- kun haastattelut on tehty, on vielä yhden välitunnin vuoro
- ohjaaja päättää välitunnin ja siirrytään sosiometriseen työtapaan
- siinä ohjaaja pyytää "oppilaita" laittamaan käden sen "oppilaan" olkapäälle, joka syytä tai toisesta tuntuu hänestä (= "lapsesta") uhkaavimmalta, näin syntyy sosiometrinen kartta tai muodostelma

- muodostelma puretaan tiettyjen periaatteiden mukaisessa järjestyksessä siten, että ”oppilas” kertoo syyn, miksi ”oppilas”, jonka olkapäällä käsi on, tuntuu uhkaavimmalta
- samalla tavalla tehdään vielä toinen sosiometrinen valinta, nyt valitaan se ”oppilas”, joka ”lapsesta” tuntuu turvallisimmalta
- näin saadaan ”lapselle” tietoa millaiset kaverisuhteet sopivat eivät sovi hänelle
- viimeisenä tehtävänä roolissa ”lapset” saavat miettiä millaista on olla tuo lapsi ja minkä hän haluaisi muuttuvan koulunkäynnissään
- ohjaaja käy jokaisen ”lapsen” luona ja pyytää ”lasta” kertomaan mietteensä
- jakamisen jälkeen roolit puretaan

roolin purku

- jokainen rooli puretaan siten, että ohjaaja tulee ”lapsen” luokse ja pyytää häntä sanomaan: ” en enää ole Pekka (lapsen nimi), vaan olen Anni” (opiskelijan oma nimi)

yhteinen jakaminen

- tämä, seminaarin viimeisen vaiheen sisältö vaihtelee riippuen niistä kokemuksista, mitä roolityöskentelyvaiheessa syntyi
- välillä se voi olla hyvinkin spontaani, opiskelijoiden kertomisen tarpeesta lähtevää, välillä ohjaajan teemoin strukturoimaa keskustelua
- tärkeää kuitenkin on, että opiskelijat saavat tilaisuuden purkaa tuntojaan ja puhua kokemastaan
- ohjaajan on tärkeää auttaa opiskelijaa kytkemään kokemansa opettajana toimimiseensa ja auttaa opiskelijaa huomaamaan, että opettajan ammatillinen kasvu tapahtuu huomattavalta osalta opettaja-oppilassuhteessa

Observointitehtävän koonnut erityisopetuksen lehtori Timo Palmu,
Kajaanin normaalikoulu

ERITYISOPETUKSEN TEHTÄVÄ

Perusharjoittelu 12.11. – 14.12. 2007

TEHTÄVÄ:

Valitse havaintojesi pohjalta harjoitteluluokastasi yksi oppilas, joka jostakin syystä tuntuu sinulle hankalimmalta/haasteellisimmalta.

TAVOITTEET:

- oppia tekemään tarkkoja havaintoja luokkayhteisöstä, oppilaasta ja omasta itsestäsi
- oppia havainnoistasi ja tehtävän purkuseminaarissa lisää oppilaantuntemusta, ammatillisuutta ja itsetuntemusta
- oppia tutkimaan omaa opettaja-oppilassuhdettasi
- oppia pitämään tätä suhdetta arvokkaana ja kehittymään siinä

TOTEUTUS:

Havaintojen
teko

Itsenäisesti
nimikko-
luokassa

Havaintolomakkeen
täyttö

Pitää olla
valmis
seminaariin
mennessä

Seminaari

Ryhmä-
kohtainen,
erityis-
opettajien
johdolla,
kesto 135
minuuttia

SEMINAARIEN AJAT ILMOITETAAN MYÖHEMMIN. SEURAA
ILMOITUSTAULUA.

Liite 2

OPPILAANTUNTEMUKSEN RYHMÄOHJAUS PERUSHARJOITTELU

KESTO: 3 X 45 min. = 135 min.

TYÖSKENTELYN PERUSTEIDEN SELVITTELY

- nimenhuuto, istumajärjestyksen vaihto aakkosten tms. mukaiseksi
- seminaarin kokonaiskesto
- tietoa menetelmästä
- yhteiset sopimukset

VIRITTÄMINEN JA TOIMINTA

- lukevat itselleen oman yhteenvetonsa ja valitsevat jokaisesta sektorista yhden keskeisenä pitämänsä ominaisuuden
- lämmittely
- roolinvaihto ja esineen valinta
- välituntitoiminta
- muodostavat neljän hengen ryhmiä ja kertovat toisilleen omasta opiskelijaopettajastaan oppilaan roolista käsin
- välitunti jatkuu
- rastin äärelle koko ryhmä, ohjeeksi:
 - suhde opiskelijaopettajaan
 - etäisyys ja asento
 - lyhyet haastattelut
- välitunti jatkuu
- sosiometriat
 - uhkaavimman lapsen valinta roolista käsin
 - turvallisimman lapsen valinta roolista käsin
- millaista on olla se lapsi (edelleen roolissa), henkilökohtainen käynti jokaisen luona
- roolien purku

YHTEINEN JAKAMINEN

- valitun oppilaan hankala, askarruttava, huolestuttava piirre/ominaisuus, minkä tunteen herättää
- miten tämä tieto ja kokemus auttaa/vaikeuttaa opettajan toimimista
- miltä tuntui olla mukana, kokemuksen jakoa
- yhteinen loppulause, ele, sana tms. ihan viimeiseksi

OPPILAAN KUVAUS
Perusharjoittelu 2007

sukupuoli: _____ ikä: _____

MINÄKUVA

FYYSINEN

- motorinen kehitys
- mahd. fyysinen erityisvaikeus
- näkö, kuulo
- pituus, paino
- yleiskunto
- yleinen olemus
- yleinen terveydentila
- mahd. perussairaudet, esim. allergiat tms.

- oppilaan oma käsitys ulkonäöstään suoritustasostaan hyvinvoinnistaan

PSYYKKINEN

- oppimisen edellytykset: motivaatio, orientaatio keskittymiskyky
- kieli: puheen tuottaminen ja vastaanottaminen kielenkäyttö sos.tilanteissa lukeminen ja kirjoittaminen
- muistitoiminnot
- yl. lahjakkuus/käsityskyky
- erityislahjakkuus
- erityisvaikeus
- ongelmien ratkaisutaidot
- tunnemaailma
- tunneherkkyys
- perusmieliala
- asenne itseän
- itseluottamus ja omanarvontunto

SOSIAALINEN

- asenne muihin oppilaisiin
- asenne omaan opettajaan/muihin opettajiin
- asema luokassa/ryhmässä
- luokkakäyttäytyminen
- välituntikäyttäytyminen
- kaverit koulussa/kotona

- perhe, elämäntilanne
- harrastukset
- asenne ympäristöön

Empty box for notes or observations related to the physical section.

Empty box for notes or observations related to the psychological section.

Empty box for notes or observations related to the social section.